

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีในยุคไทยแลนด์ 4.0 มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและปัจจัยที่เกิดจากบริษัทผู้สอบบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการสอบบัญชีให้ได้คุณภาพของผู้สอบบัญชี
2. เพื่อศึกษาคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสอบบัญชีให้ได้คุณภาพของผู้สอบบัญชีจำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey research) รวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีจำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง สถิติในการวิเคราะห์ผลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) อธิบายผลการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติแบบ T – test , F – Test และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Multiple Comparison) โดยวิธีการทดสอบ Least Significant Difference (LSD) test ทดสอบความสัมพันธ์ของสองตัวแปรโดยใช้สถิติทดสอบแบบ Pearson's Correlation Coefficient ใช้วิธีการหาการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ทำการเลือกตัวแปรโดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter) โดยใช้ค่า Tolerance และ VIF ทดสอบว่าเกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multi Collinearity) ประมวลผลข้อมูลจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สรุปผลงานวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลงานวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำมาสรุปผลงานวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงโดยเป็นเพศชาย ร้อยละ 61.50 เพศหญิง ร้อยละ 38.50 ส่วนใหญ่ อายุ 31 - 35 ปี ร้อยละ 40.75 รองลงมา น้อยกว่า 30 ปี ร้อยละ 36.75 ส่วนน้อยสุดอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ร้อยละ 8.75 ส่วนใหญ่ ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 50.25 รองลงมาปริญญาโท ร้อยละ 27.25 ส่วนใหญ่ อาชีพเป็นผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงาน Non

Big 4 ที่ไม่ตรวจสอบบริษัทมหาชนจำกัด ร้อยละ 37.50 รองลงมา ผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีอิสระ ร้อยละ 32.75 ผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงาน Non Big 4 ที่ตรวจสอบบริษัทมหาชนจำกัด ร้อยละ 20.25 และผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงาน Big 4 ร้อยละ 9.50 ส่วนใหญ่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 3 ปี ร้อยละ 41.00 รองลงมา จำนวน 3 - 5 ปี ร้อยละ 26.00 ส่วนใหญ่รายได้ต่อเดือน 20,000 - 30,000 บาท ร้อยละ 36.50 รองลงมา น้อยกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 29.50 น้อยสุด มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 2.75 ตามลำดับ

2. จากผลวิจัยพบว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.63 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.28 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก โดยสูงสุด ด้านวัฒนธรรม รองลงมา ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองรัฐบาลกฎหมาย ตามลำดับ สรุปเป็นรายด้านดังนี้

2.1 ด้านเศรษฐกิจให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.58 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.42 สูงสุดคือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความเหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณงาน ความซับซ้อนของงาน และความเสี่ยงของธุรกิจ มีค่าเฉลี่ย 3.84 รองลงมา ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความเหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชี, ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความคุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพของงานสอบบัญชี และระดับปานกลาง คือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีหลักเกณฑ์ในการคิดอย่างชัดเจน

2.2 ด้านการเมืองรัฐบาลกฎหมายให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 โดยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงสุดคือ นโยบายของกรมบัญชีกลางที่มีคุณภาพการสอบบัญชี มีค่าเฉลี่ย 4.20 และในระดับปานกลาง ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชี, ความเข้มงวดของกฎหมายการสอบบัญชีและ การลงโทษผู้สอบบัญชีที่กระทำความผิด

2.3 ด้านสังคมให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.56 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.32 โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงสุด คือ ชื่อเสียงและการยอมรับจากสังคมของผู้สอบบัญชี มีค่าเฉลี่ย 4.23 และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ บทลงโทษทางสังคมที่มีผลต่อผู้สอบบัญชีที่กระทำความผิด, มาตรฐานทางสังคมที่มีต่อผู้สอบบัญชี และในระดับปานกลาง คือ ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อผู้สอบบัญชี

2.4 ด้านเทคโนโลยีให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 โดยสูงสุด วัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากผู้สอบบัญชีรุ่นก่อน มีค่าเฉลี่ย 3.67 รองลงมา จริยธรรมและจรรยาบรรณในการสอบบัญชี ค่านิยมของสถาบันหรือคณะบัญชีที่ผู้สอบบัญชีได้ศึกษาและ รูปแบบการทำบัญชีหรือสอบบัญชี

2.5 ด้านวัฒนธรรมให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.89 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79 ให้ความสำคัญในระดับมาก โดยสูงสุดการใช้งานที่ง่ายและมีคู่มือในการใช้งาน

ระบบสารสนเทศทางบัญชี มีค่าเฉลี่ย 4.00 รองลงมา ประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูลและการสำรองข้อมูล, ประสิทธิภาพโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปทั่วไป และ ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศและการเชื่อมโยง

3. จากผลวิจัยพบว่าปัจจัยที่เกิดจากบริษัทผู้สอบบัญชี ให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.88 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก โดยสูงสุด ด้านนโยบาย รองลงมา ด้านโครงสร้างองค์กรและด้านขนาด ตามลำดับ สรุปเป็นรายด้านดังนี้

3.1 ด้านขนาด ให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 สูงสุดคือ เงินทุนหมุนเวียนของบริษัทผู้สอบบัญชี มีค่าเฉลี่ย 3.98 รองลงมา เงินทุนจดทะเบียนบริษัทของผู้สอบบัญชี, จำนวนทีมงานของบริษัทผู้สอบบัญชี และ จำนวนพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสำนักงาน

3.2 ด้านนโยบายให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 สูงสุดการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมาตรฐานทางบัญชีอย่างเคร่งครัด มีค่าเฉลี่ย 4.15 รองลงมา นโยบายการดูแลพนักงานสอบบัญชีภายในสำนักงาน นโยบายคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ และ นโยบายเน้นด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ

3.3 ด้านโครงสร้างองค์กรให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.89 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79 สูงสุด มีการแบ่งแยกงานกันทำอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 4.00 รองลงมา มีวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสม โครงสร้างองค์กรภายในสำนักงานมีความยืดหยุ่นและมีสายการบังคับบัญชาภายในสำนักงานบัญชี

4. จากผลวิจัยคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 มีค่าเฉลี่ย 3.92 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก โดยสูงสุด ด้านจรรยาบรรณรองลงมา ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล และด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ตามลำดับ สรุปเป็นรายด้านดังนี้

4.1 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ย 3.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก สูงสุดคือ ผู้สอบบัญชีได้รับการเข้าอบรมความรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ย 3.98 รองลงมา ผู้สอบบัญชีมีความรู้ความสามารถในการสอบบัญชี, ผู้สอบบัญชีมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการสอบบัญชี และ ผู้สอบได้มีประสบการณ์ในการสอบบัญชี

4.2 ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล มีค่าเฉลี่ย 3.93 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก สูงสุด ผู้สอบบัญชีการมีสื่อระหว่างผู้สอบกับบริษัทผู้วางจ้าง เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ย 4.15 รองลงมา ผู้สอบบัญชีสามารถอธิบายหรือปรึกษาหารือในประเด็นต่างๆ ที่ตรวจพบจากการสอบบัญชีให้ผู้บริหารทราบและเข้าใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น, ผู้สอบบัญชีมีการ

นำเสนอผลการปฏิบัติงานสอบบัญชีภายหลังการการปฏิบัติงานด้วยการประชุมหรือทำเป็นลายลักษณ์อักษรให้บริษัทและ ผู้สอบบัญชีมีความสามารถในการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของบริษัทผู้ว่าจ้าง

4.3 ด้านจรรยาบรรณ มีค่าเฉลี่ย 3.99 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก โดยสูงสุด ผู้สอบบัญชีไม่ได้ทำการตรวจสอบบัญชีของบริษัทที่เป็นคู่แข่งกับบริษัทผู้ว่าจ้าง มีค่าเฉลี่ย 4.16 รองลงมา ผู้สอบบัญชีมีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมาตรฐานทางบัญชีอย่างเคร่งครัด, ผู้สอบบัญชีรักษาข้อมูลความลับของบริษัทผู้ว่าจ้าง และ ผู้สอบบัญชีไม่มีการละทิ้งงานในระหว่างการตรวจสอบบัญชี

5. จากผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัยสรุปผลการทดสอบ ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 พบว่า ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 แตกต่างกัน ยกเว้น เพศ อายุ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ไม่แตกต่างกัน สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีเพศแตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล ด้านจรรยาบรรณ และโดยรวม ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีอายุแตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล และโดยรวม ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีอายุแตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านจรรยาบรรณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล ด้านจรรยาบรรณ และโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีรูปแบบการประกอบอาชีพ แตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล ด้านจรรยาบรรณ และโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล และโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านจรรยาบรรณไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล ด้านจรรยาบรรณ และโดยรวม ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง/รัฐบาล/กฎหมาย และด้านสังคม ไม่มีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.00 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ส่วนปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านเทคโนโลยีมีผลเชิงลบต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.00 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ แต่ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านวัฒนธรรม มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.00 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ดังนั้น ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านเทคโนโลยีและด้านวัฒนธรรม เป็นตัวทำนายคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.00 ด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ได้ร้อยละ 29.20

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านเศรษฐกิจและด้านวัฒนธรรม มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.00 ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล ส่วนปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านการเมือง / รัฐบาล / กฎหมาย ด้านสังคม และด้านเทคโนโลยีไม่มีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.00 ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล ดังนั้น ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านเศรษฐกิจและด้านวัฒนธรรมเป็นตัวทำนายคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.00 ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล ได้ร้อยละ 34.30

3. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง/รัฐบาล/กฎหมาย ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี และด้านวัฒนธรรม ไม่มีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.00 ด้านจรรยาบรรณ

4. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง/รัฐบาล/กฎหมาย ด้านสังคม และด้านเทคโนโลยีไม่มีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยรวม ส่วนปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านวัฒนธรรม มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยรวม ดังนั้น ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านวัฒนธรรม เป็นตัวทำนายคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยรวมได้ร้อยละ 30.80

5.2 อภิปรายผล

จากผลวิจัยที่ค้นพบนำมาอภิปรายผลงานวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่ อายุ 31 - 35 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนใหญ่เป็นผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงาน Non Big 4 ที่ไม่ตรวจสอบบริษัทมหาชนจำกัด รองลงมา ผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีอิสระ ผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงาน Non Big 4 ที่ตรวจสอบบริษัทมหาชนจำกัด และผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงาน Big 4 ระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 3 ปี รายได้ต่อเดือน 20,000 - 30,000 บาท โดยให้ความสำคัญต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกในระดับมาก โดยสูงสุด ด้านวัฒนธรรม รองลงมา ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง รัฐบาลกฎหมาย ตามลำดับ โดยในด้านเศรษฐกิจให้ความสำคัญ สูงสุดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณงาน ความซับซ้อนของงาน และความเสี่ยงของธุรกิจ ด้านการเมืองรัฐบาลกฎหมายให้ความสำคัญสูงสุด นโยบายของกรมบัญชีกลางที่มีคุณภาพการสอบบัญชี ด้านสังคมสูงสุดคือเสียงและการยอมรับจากสังคมของผู้สอบบัญชี ด้านเทคโนโลยีสูงสุด วัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากผู้สอบบัญชีรุ่นก่อน ด้านวัฒนธรรมสูงสุดการใช้งานที่ง่ายและมีคู่มือในการใช้งานระบบสารสนเทศทางบัญชี

2. จากผลวิจัยปัจจัยที่เกิดจากบริษัทผู้สอบบัญชีมีความสำคัญในระดับมาก โดยสูงสุด ด้านนโยบาย รองลงมา ด้านโครงสร้างองค์กรและด้านขนาด ตามลำดับ ซึ่งในด้านขนาด ให้ความสำคัญสูงสุด เงินทุนหมุนเวียนของบริษัทผู้สอบบัญชี ด้านนโยบายให้ความสำคัญสูงสุดการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมาตรฐานทางบัญชีอย่างเคร่งครัดและด้าน โครงสร้างองค์กรให้ความสำคัญสูงสุด มีการแบ่งแยกงานกันทำอย่างชัดเจน และผลวิจัยคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก โดยสูงสุด ด้านจรรยาบรรณรองลงมา ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคล และด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ตามลำดับ ในด้านทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ สูงสุด ผู้สอบบัญชีได้รับการเข้าอบรมความรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ด้านทักษะในการสื่อสารกับบุคคลสูงสุด

ผู้สอบบัญชีการมีสื่อระหว่างผู้สอบกับบริษัทผู้ว่าจ้างเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ และด้านจรรยาบรรณสูงสุด ผู้สอบบัญชีไม่ได้ทำการตรวจสอบบัญชีของบริษัทที่เป็นคู่แข่งกับบริษัทผู้ว่าจ้าง

3. จากผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัยปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาปฏิบัติงาน มีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 แตกต่างกัน โดยผลวิจัยพบว่ากลุ่มระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต่ำกว่า บุคลากรระดับการศึกษาปริญญาเอก กลุ่มระดับการศึกษาปริญญาโท มีความคิดเห็นต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต่ำกว่า บุคลากรระดับการศึกษาปริญญาเอก และกลุ่มระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต่ำกว่า บุคลากรระดับการศึกษาปริญญาเอก ด้านอาชีพ กลุ่มผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงาน Non Big 4 ที่ไม่ตรวจสอบบริษัทมหาชนจำกัด กลุ่มผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีอิสระ กลุ่มผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงาน Non Big 4 ที่ตรวจสอบบริษัทมหาชนจำกัด จะมีความคิดเห็นต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต่ำกว่า กลุ่มผู้สอบบัญชีหรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงาน Big 4 และกลุ่มระยะเวลาปฏิบัติงานน้อยกว่า 3 ปี ระยะเวลาปฏิบัติงานจำนวน 3 - 5 ปี ระยะเวลาปฏิบัติงานจำนวน 6 - 8 ปี และ กลุ่มระยะเวลาปฏิบัติงานจำนวน 9 - 11 ปี มีความคิดเห็นต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต่ำกว่า กลุ่มระยะเวลาปฏิบัติงานมากกว่า 11 ปีขึ้นไป

4. จากผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ด้านวัฒนธรรม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยผลทดสอบแสดงให้เห็นว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้ร้อยละ 29.90 โดยการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรมเพิ่มสูงขึ้น 1 หน่วยมาตรฐานมีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.553 หน่วยมาตรฐาน และ ปัจจัยที่เกิดจากบริษัทผู้สอบบัญชี ได้แก่ ด้านขนาด และ ด้านนโยบาย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยผลทดสอบแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่เกิดจากบริษัทผู้สอบบัญชีมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้ร้อยละ 81.10 โดยการเปลี่ยนแปลงในด้านขนาดเพิ่มสูงขึ้น มีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.432 หน่วยมาตรฐาน และการเปลี่ยนแปลงในด้านนโยบายเพิ่มสูงขึ้น มีผลต่อคุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.521 หน่วยมาตรฐาน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็นข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้และข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

5.4 ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้

1. การพัฒนาให้ผู้สอบบัญชีให้ได้คุณภาพในยุคไทยแลนด์ 4.0 ปัจจัยที่มีผลมากที่สุด คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกด้านเทคโนโลยี โดยจะต้องนำโปรแกรมช่วยในการสอบบัญชีที่มีคุณภาพมาใช้งาน และจะต้องพัฒนาประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูลและการสำรองข้อมูล

2. คุณภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในยุคไทยแลนด์ 4.0 พบว่าด้านผู้สอบบัญชีในปัจจุบันมีทักษะในการสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน และผู้สอบบัญชีมีการสื่อสารระหว่างผู้สอบกับบริษัทผู้ว่าจ้าง เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ รวมทั้งผู้สอบบัญชีสามารถอธิบายหรือปรึกษาหารือในประเด็นต่างๆที่ตรวจพบจากการสอบบัญชีให้ผู้บริหารทราบและเข้าใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้

5.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1. ในการศึกษาครั้งถัดไปควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพด้วย ซึ่งจะทำได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และเป็นที่ยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณ

2. ควรทำการศึกษากลุ่มประชากรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น เช่น ผู้ทำบัญชี